

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A Magyar Nemzeti Múzeum alapításának százéves jubileuma 1902. november havában méltó módon fog megünnepeltetni. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kiváló súlyt helyez arra, hogy az ünnepelésben a korszakalkotó esemény nagy jelentősége kellő módon kifejezésre jusson. S éppen ezért a Magyar Nemz. Múzeum igazgatósága és a vallás- és közoktatásügyi miniszterium között a jubileumi alkotások és ünnepélyek ügyében már megindultak a tárgyalások.

Halálozás. Jankovits Antal budapesti egyetemi könyvtári tiszt április hó 10-ikén 91 korában meghalt. Több irányú közéleti szereplés után 1882-ben került az egyetemi könyvtárhoz, melynek utolsó napjáig buzgó leskiismeretes tisztviselője volt. Nyugodjék békességben!

Könyvtári tisztviselők tanulmányutjai. A Magyar Nemzeti Múzeum utazási alapjából nyert segélylyel az idén *Varjú Elemér* és *Kováts László* asszisztensek fognak tanulmányi utazásokat tenni a könyvtári tisztviselők közül. Mindketten hazai leváltárakban fognak buvárkodni.

Vidéki könyvtárak állami segélyezése. A múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége és a múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa május hó folyamán tartott üléseiken megállapították a könyvtárak f. évi állami segélyezésére vonatkozó javaslataikat, melyek ez idő szerint a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium jóváhagyását várják.

A londoni harmadik nemzetközi bibliografiai konferenciáról a Magyar Tud. Akadémiának f. évi január 28-án tartott ülésén tett jelentést *Heller Ágost*, az akadémia főkönyvtárnoka, a ki Magyarországot mind a három kongresszuson képviselte. Az érdekes jelentésből, a melyet az Akadémiai Értesítő f. évi 138—139. füzeté közöl, s melyben jelentéstevő a nagy bibliografiai vállalat előzményeire is visszapillant, kiemeljük, hogy az utolsó konferencián a Royal Society bizottsága is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a mű, mely tudvalevőleg a matematikai és természettudományi világirodalom bibliografiai feldolgozása akar lenni, legcélszerűbben előfizetés útján teremthető meg. Kiszámították, hogy a 17 kötetből álló évi illetmény ára kötetenként egy font sterlinget véve 17 font sterling azaz mintegy 400 korona lenne. S ilyen ár mellett legalább 300 aláíró szükséges, hogy a

vállalat megállhasson. Örvendetes jelenség, hogy ez a szám már tul van haladva s így a nagy mű biztosítva van. »Hazai tudósainknak pedig — írja Heller jelentése befejezéseül — első sorban a matematika és az összes természettudományok művelőinek szép kötelessége lesz támogatni azon intézetet, melyet már a legközelebbi hetekben életbe kell léptetni: a magyar katalogus-intézetet, a Hungarian Bureau, mely a magyar matematikai és természet-tudományi irodalom gyűjtője és rendezője lesz, s annak a világirodalomba való beillesztését közvetíti.«

Nincsenek közelebbi adataink a »katalogus-intézet« működéséről és szervezetéről. Azonban nem hallgathatjuk el azt a már többször megpendített gondolatunkat, hogy egy általános központi bibliografiai intézet szervezését úgy a hazai tudományosság, mint ennek a külfölddel való közvetítése szempontjából mennyire kívánatosnak tartjuk. Egy jól szervezett ilyen intézet megoldhatná egységes elvek alapján az összes hazai bibliografiai feladatokat, köztük a matematikai és természettudományi irodalom bibliografiai feldolgozását is. A »Hungarian Bureau« ötletéből nem lehetne-e komoly formában felvetni illetékes helyen ezt a kérdést?

A könyvtárak és a könyvek megóvása. Albert *Maire* az ismert könyvtári szakíró tollából rendkívül hasznos dolgozat látott napvilágot a *Centralblatt für Bibliothekswesen* idei 6. füzetében, »La Bibliothèque et l'hygiène du livre« czimmal. Rövidre fogva felöleli mindazt, a mi a könyvek épségben tartásának szempontjából a könyvtárakban szem előtt tartandó. Alapos gyakorlati érzékkel és tapasztaltsággal szól a könyvtári épületekről, világításról, fűtésről, a könyvek révén való fertőzésről, a por és a rovarok pusztító hatásairól, kötésről stb. stb. Hogy pedig szükségesnek tartjuk különösen is felhívni a figyelmet erre a dolgozatra, oka az a körülmény, hogy ilyen tömören és érthetően írt rövid és mégis a kérdésnek majdnem minden részét megvilágító dolgozatot a könyvtári könyvgondozásra nézve nem tudnánk hamarosan ajánlani.

—r—

Egy XVIII. századi magyar író könyvtáráról. Péczeli József, komáromi prédikátor, az ismert műfordító és meseköltő, ki széleskörű műveltségénél, lebilincselő egyéniségénél s nagy nyelvismereténél fogva nemcsak a honi, de a külföldi tudósok előtt is a legjobb hírnévnek örvendett s velük élénk levelezésben állott, korviszonyainkhoz és szerény jövedelméhez képest igen szép könyvgyűjteménnyel rendelkezett. Könyvtára jegyzékét özvegye 1793-ban adta ki Pozsonyban, Weber Simon Péter betűivel, a következő czímen: »Catalogus librorum venalium, quos relicta nuper beate defuncti Cl. Viri Josephi Péczeli . . . vidua Cath. Varjas . . . eo fine promulgat, ut . . . emere Volenti, Pretio prius facili licitatione determinata, commodius prostarent.« Ezen érdekes jegyzékből kitűnik, hogy Péczeli gyűjteménye 682 művet (mintegy 1437 kötetben) foglalt magában, melyekből theologiai tartalmuakra 385 mű (658 köt.), egyéb, világi tartalmuakra pedig 324 mű (779 köt.) esik. Nyelvre nézve a számok a következőképen oszlanak meg: francia 395 mű, latin és görög 109, német 96, hollandus 43, angol 24, olasz 9, héber 7, arab 2; magyar a jegyzékben Páriz-Pápai szótárán kívül egy sem szerepel,

a mi arra vall, hogy ez a katalogus korántsem teljes. De így is rendkívüli becses adalék Péczeli ismeretéhez, mert egész közvetlenséggel tárja föl előttünk Péczeli irodalmi ízlését, szellemi szükségleteit. Mint a számok is mutatják Péczeli könyvtárában a francia irodalom dominál, melynek Corneilletől Rousseauig az összes kiválóbb alakjait föltalálhatjuk benne. De a többi nyugateurópai irodalmak is szépen képviselve vannak benne. Milton, Pope, Young, Thomson az angolok, Metastasio, Tasso, Ariosto az olaszok, Kleist, Klopstock és Gellert a németek közül szintén ott állottak a polczain. A tudományok közül, úgy látszik, a történelmet, földleírást és a mathézist kedvelte leginkább, de azért a természettudományokat sem vetette meg, a mint ezt Buffon és Fontenelle művei is mutatják.

Gulyás Pál.

A bécsi udvari könyvtár könyvkölcsönzési reformja. Csalhatatlan jelek mutatják, hogy a bécsi udvari könyvtár új igazgatója *Karabacek* udv. tanácsos több irányban nevezetes reformokat akar keresztül vinni a vezetésére bízott intézetben. Egy közelebbről megjelent kis füzet: »Bestimmungen für das Entleihen von Werken aus der k. k. Hofbibliothek« a könyvek és kéziratok kikölcsönzésének ügyét szabályozza és pedig a lehető legliberalisabb szellemben. Messzebb menni már alig lehet ezen a téren. A közszolgálat terén működő értelmiség legszélesebb körű jogosultak az új szabályzat értelmében a könyvek kikölcsönzésére. Vidékről jövő óhajtasoknál pedig elegendő valamely hatóság közvetítése. Pénzbüntetést csak harmadszori felszólítás eredménytelensége esetén alkalmaztatik. Dr. Frankfurter, a ki a *Centralblatt* idei 5. füzetében az új intézkedést ismerteti, tanulságos történeti visszapillantást vet az udvari könyvtár kölcsönzési ügyének fejlődésére 1782-től. Megérinti továbbá a nyilvános könyvtáraknak a kölcsönzés kérdésében elfoglalt különböző álláspontjait. Az egyik tudvalevőleg, a mely a British Muzeumnál érvényesül az, hogy kikölcsönzés egyáltalában nincs. Sokan vallják, hogy ez az elv az egyedül helyes. Azonban Frankfurter dr. igen helyesen jegyzi meg, hogy azt csak ott lehet keresztül vinni ilyen szigorúsággal, fontos tudományos érdekek veszélyeztetése nélkül, a hol, mint a londoni könyvtárban egész napon át nyitva levő kényelmes olvasóterem áll a közönség rendelkezésére. A hol ilyesmi nincs, ott bizony nem lehet kisebb-nagyobb mérvű kölcsönzési gyakorlattól elzárkozni. A mértéket természetesen a különböző körülmények és viszonyok határozzák meg.

—g—

A kassai közkönyvtárakról. Az a mozgalom, a mely arra irányul, hogy a harmadik egyetem székhelyéül Kassa városa választassék ki, terjedelmes munkálatban ismerteti azokat a közművelődési tényezőket, a melyek e választás helyességét és jogosultságát igazolnák. A könyv, melynek címe: *A kassai egyetem. Emlékkönyv.* (Kassa, 1901 319 l.) VII. fejezetében az ottani könyvtárakkal foglalkozik. Szerzője dr. *Baitner Hugó* jogakad. tanár röviden, de igen áttekinthetően ismerteti azt a könyvanyagot, a mi Kassán az egyetem szempontjából tekintetbe jöhet. Nyolcz ilyen könyvtárról tesz említést. Ezek egy része az egyetemi könyvtár alkotó részévé válhatnék, mások pedig mint különálló könyvtárak is az egyetem általános céljait szolgálhatnák. Első a jogakadémiai könyvtár 22,705 kötettel. Ez a müncheni rendszer

szerint van osztályozva, három teremben van elhelyezve, melyek egyike olvasóterem gyanánt is szolgál s Kassa város bőkezűségéből villamos világitással is el van látva. A főszakokról régi katalogusok vannak, a czédulakatalogus most készül. Az olvasó teremben az utolsó évben 2570 olvasó fordult meg. A könyvtár alaptőkéje értékpapirokban 5600 kor. Ennek jövedelmén kívül a dologi kiadások az állampénztárból utalványozott 1200 koronából s az ujonnan beiratkozó joghallgatók könyvtári illetékeiből (a múlt évben 444 kor.) fedeztetnek. A személyi kiadásokra 1620 kor. van előirányozva. A könyvtártisztai fizetés felét, 600 koronát, a város fedezi. A többi könyvtárak a következők: A püspöki papnevelő intézeté 10,322, az egyházmegyei növekedékpapság magyar egyházirodalmi iskolájáé 1396, a magy. kir. gazdasági tanintézeté 2973, a premontrei főgimnáziumé 5882, a m. kir. állami főreáliskoláé 4416 kötettel. Ez iskolai könyvtárak mellett nagy jelentőségűek a püspöki könyvtár 19,412, és a kassai múzeum könyvtára 12,000 kötettel. Baitner dr. tekintetbe veszi még a premontrei rend jászóvári központi könyvtárát is, minthogy a tervezett kassai tudomány-egyetem kötelékében a rend tagjai részint mint egyet. tanárok, részint mint hallgatók nagy számmal lennének képviselve. E könyvtár 30,000 kötetét is beszámítva 111,444 kötet könyv állana Kassán tudományos czélok szolgálatában. Az egyetem szempontjából a közölt adatok kétségekívül igen fontosak. A kérdés könyvtári részét teljesen megvilágítják.

Egy vándorló »Tanátsi Tükör.« Könyvet, virágot, macskát lopni nem szégyen, — így gondolkoztak a régiek, a minek jellemző példáit találjuk nem egyszer a könyvek üres lapjain maradt följegyzésekben.

Van az unitárius főiskolai könyvtárban egy »*Tanátsi Tükör*,« az az: »OKTATO LEVEL,« melyet Gyulai Pál, »Báthori Istvánnak szegény leginyből lött belső Tanács híve« 1585. aug. 59-én írt Sibrik Györgynek, a váradi főkapitánynak. Ez »eszés, okos, tanácsos« munkát magyarul 1663-ban Csepregi Turkovics Mihály adta ki ékes előbeszéddel. Az unitárius főiskolai könyvtár példánya be van szép fehér pergamenbe kötve, rajta virágos díszítés közt ott áll: A. B. 1690.

Ez az A. B. Alexius Bethlen-t jelent, mint kitűnik az utána kötött »Plausus Festivus«-ból, melylyel az enyedi diákok 1684. szept. 18-án II. Apafi Mihálynak örvendezének s melyet a »Musa Enyedina« nevében talán Páriz Pápai Ferencz »Tekintetes Nemzetes Bethlen Elek Urunknak eö Kegyelmének« ajándékozott. Ez ajánló sorok mögött is ott áll monogramma alakjában: AB.

Többet ér ennél az a vallomás, melyet a bekötött könyv egyik első tiszta lapján találunk s mely szóról-szóra ezeket mondja:

Itt Kolosvárott. Egy megh nyittatott zár nélkül való Bibliothecából, tudgya Isten kicsodáiból, Teleki János ött horgason vette. Ebb, az ki haragszik érlette. Amen.

Kissé alább még e magyarázó észrevétel következik:

Azért, mert más ennek hasznát nem vette.

Azt elihetjük, hogy nagy szüksége lehetett ennek az egyszerű köznemesnek gondolható Teleki Jánosnak a váradi kapitány számára írt »Tanátsi

Tükörre,« ha elolvassuk, a mi mindjárt sajátkezű bejegyzése után a lap alján következik:

Ao. 1736. Ex collatione Illustrissimi S. R. Imperii Comitiss D. Joannis Teleki de Szék possidet Franciscus Hunyadi m. p.

Ez a Hunyadi Ferencz az unitárius főiskola egyik jóltevő patronusa volt a mult században, a mint kitűnik ez a következő lapon álló följegyzésből is:

Librum hunc ex pia Spectabilis ac Generosi Domini Francisci Hunyadi primarii Senatoris urbis Claudiop. oblatione primus sub curam recipit. Joannes Kováts h. t. Bibliothecarius m. p. Ao 1757. 29-na Janu.

Igy tehát az »eszes, okos, tanácsos« unitárius szerzőnek a XVI. század nagyhírű Gyulai Páljának »öt horgason« megvett »Tanácsai Tüköre« hosszabb vándorlás után végre méltó helyre, a »Coetus Unit. Claudiop.« birtokába került, honnan csak újabban tett először hosszabb kirándulást — az országos kiállítás gyűjteményébe. K. F.

Adalék a Magyar Nemzeti Múzeum kéziratárának történetéhez. Mint a legtöbb gyűjtemény úgy a múzeumi könyvtár is csak hosszas fejlődés után lett azzá a tudományos intézménynyé, a minek mai fejlettségében és gazdagságában látjuk. Kézirattára ma elsőrangú forrása a hazai művelődéstörténetnek s fejlesztésében a legmagasabb tudományos szempontok az irányadók, azonban volt idő, a mikor többé-kevésbé jeles emberek minden történeti érdek nélküli autogrammjait is nagy buzgalommal gyűjtötte. Ennek a korszaknak jellemző adaléka az itt következő levél is:

A Magyar Nemzeti Múzeum igazgatóságától.

Tekintetes Egressy Gábor úrnak Pesten.

Miután a magyar nemzeti múzeumnak érdekében áll a magyar írók és magyar akadémiai tagok kézírásaikat eredetiben bírni, van szerencsém tisztelettel megkérni, sziveskednék néhány sajátkezűleg írt sort e czélra múzeumunkhoz intézni.

Megkülönböztetett tisztelettel

Pesten, 1855-diki február 6-án.

Kubinyi Ágoston.

Ime! albumba való sorokat kér a Múzeum igazgatója akkor, most pedig a magyar szellemi élet, irodalom, művészet stb. majdnem mindenik nevesebb képviselőjének, többek közt Egressynek is százakra menő nagybecsű eredeti leveleit és egyéb iratait őrzi a könyvtár.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1901 január 1-től, június 15-ikéig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.)

Budapest:

Alpár József.
VIII., Baross-u. 47.
**Beck Nándor.
Könyv- és könyomda.
VII., Valero-u. 12.
Beer E. és tsa (Reinitz Zsigmond).
VI., Aradi-u. 8.
Biró Albert.
VIII., József-körut 19.
Deutsch Mózes.
VII., Dob-u. 3.
Engelmann Mór.
Gyorssajtó.
IV., Váci-u. 35.
**Friedmann Sámuel.
VI., Teréz-körut 27.
**Jäger Armin.
Kézisajtó.
VIII., Kerepesi-u. 23.
Juhász Zsigmond és Haas Mór.
V., Tükör-u. 5.
Kellner Gerzson.
VII., Csányi-u. 13.
**Kosmos r. t.
VI., Aradi-u. 8.
**Merényi József.
VII., Károly-körut 19.
Neuwald Illés.
VII., Dohány-u. 44.
**Neuwald Illés-féle ny.
tul. Berger Armin és Szedő Ferencz.
VII., Dohány-u. 44.
Pollák Elkán.
V., Nagy-Korona u. 21.
**Radó Ernő.
VI., Ó-u. 15.
**Rosenberg Mórné.
VI., Uj-u. 6.
**Schenkenwald György János.
IV., Molnár-u. 19.

**Schlenger testvérek.
VI., Dessewffy-u. 16.
Stefanovits István és Téri Aron.
VII., Valero-u. 9.
**Széchenyi-nyomda.
VIII., József-u. 45.
**Wesselényi ny.
(Tulajdonos MandlMór.)
VI., Uj-u. 37.
**Werbőczy kny. r. t.
IV., Vármegye-utca
11—13.
Wolf F. T. A. és fia czég.
(Tul. Steinbach Armin)
VI., Szabolcs-u. 4.

Delta:

**Heldenwanger József.
*Tringl és Kirsch.

Eperies:

**Stamberger Lajos.

Erzsébetváros:

**Kotzauer János.
*Mühlfteffen Gusztáv.

Gyöngyös:

**Kovács és tsa.

Holics:

**Hotascha J.

Kassa:

Schwarz Alfréd

Korpona:

**Korpona és Vidéke ny.
(Tul. Gallovich Jenő.)

Kolozsvár:

Schaberl József.
**Zabatz és Fekete.

Körmöcbánya:

**Joerges Ágost özvegye és fia.

Lajta-Szent Miklós:

**Fleischmann J.
Prager Gusztáv.

Lugos:

Szidon József.
Zlorasz János.

Makó:

Kovács Antal.
**Vitéz és Süvegés.

Miskolc:

**Gedeon és tsa.
Sugár Bertalan és neje.

Nagylak:

**Nagylak és Vidéke ny.

N-Tapolcsány:

*Zhorella Gyula.

N-Várad:

**Adler Béla.
**Fiedler M.
Szabadság ny.
(Tul. Rákos Hern.in.)

Nyiregyháza:

**Szabolcsi Hirlap ny.
(Tul. Székely Imre.)

Ó-Becse:

Lévai Lajos.

Sopron:

**Hungaria kny.
*Zollner és Ungár.

Szabadka:

Braun Adolf.

Székesfejérvár:

**Márián Péter.

Temesvár:

Guttenberg ny.
(Tul. Wetel Ferencz.)
**Lechenmayer J. C.
(József Károly).

Ujvidék:

**Bresnitz H. K.
Hungaria ny.
(Tul. Friedmann Sándor.)

Versecz:

**Gresits M.
**Popovits Áthanáz.

Zsombolya:

Peistein Fanny.